

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BLU-BACH15

Predefinert informasjon

Startdato:	04-01-2019 09:00	Termin:	2018 HØST
Sluttdato:	11-01-2019 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 BLU-BACH15 1 BOPPG 2018 HØST		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.: 7

Informasjon fra deltaker

Tittel *: "Du er alltid så vanskelig!" En oppgave om barn med utagerende atferd og sosialt samspill hos disse barna.

Antall ord *: 12129

Tro- og loverklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert oppgavetittelen
på norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)

Gruppenummer: 39

Andre medlemmer i

gruppen: 19

Jeg godkjenner avtalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

BACHELOROPPGAVE

“Du er alltid så vanskelig!”

En oppgave om barn med utagerende atferd og sosialt samspill hos disse
barna

“You are always so difficult!”

A thesis about children with disruptive behavior and social interaction with
these children

Ingrid Hjelmervik Mikkelsen & Malin Lie Ulvik

Barnehagelærerutdanningen

HVL Campus Stord

Veileder: Marit Frimannslund

11.01.2019

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	4
1.0 Innledning	4
1.1 Problemstilling	5
1.2 Oppbygning av oppgaven	5
2.0 Teori	6
2.1 Utagerende atferd	6
2.2 Sosial kompetanse og sosialt samspill mellom barn	7
2.3 Voksenrollen i barns sosiale samspill	8
2.4 Holdninger	9
2.4.1 Holdningsbegrepet	10
2.4.2 Holdning utført i praksis	10
2.4.3 Holdning som kunnskap	11
2.4.4 Samspill	12
2.5 Anerkjennelse og selvfølelse	13
3.0 Metode	14
3.1 Valg av metode	14
3.2 Informanter	15
3.3 Kvalitativt intervju	15
3.4 Etiske retningslinjer	16
3.5 Mulige feilkilder	17
3.6 Refleksjon etter gjennomførelse	17
4.0 Funn og drøfting	18
4.1.3 Voksnes definisjonsmakt i møte med barn med utagerende atferd	21
4.1.4 Samspill mellom barn og voksen	22
4.2.1 Voksne som deltakere og observatører i leken	24
4.2.2 Å legge til rette for sosialt samspill og vennskap	26
4.2.3 Voksne som støttende stillas i leken	27

4.3 Funn 3: Å se på barnet som subjekt	28
4.3.1 Se barnet som subjekt - anerkjenne deres følelser og opplevelser	29
4.3.2 Personalets holdninger	30
5.0 Avslutning og konklusjon	32
6.0 Litteraturliste	34
Vedlegg 1:	36
Vedlegg 2:	37

Forord

Arbeidsprosessen med bacheloroppgaven har vært lærerik og interessant, hvor vi har fått mange nye kunnskaper om temaet, som er barn med utagerende atferd. Dette er kunnskaper vi vil ta med oss ut i arbeidslivet. Vi mener at utagerende atferd er noe man må ha fokus på, ettersom vi i barnehagen møter flere barn som har denne typen atferd. Vi håper oppgaven vår kan være med på å få andre til å se hvilken betydning det har å ha kunnskaper om utagerende atferd, sosialt samspill og holdninger i barnehagen. Vi håper at andre også skal se at det er et menneske bak denne atferden og prøve å hjelpe barnet med det som er vanskelig.

Vi vil rette en takk til våre informanter som stilte opp til intervju. Vi vil også takke vår veileder Marit Frimannslund for god veiledning, gode råd og konstruktiv kritikk gjennom hele arbeidsprosessen. Dette har vært til svært god hjelp.

Januar 2019

Ingrid Hjelmervik Mikkelsen & Malin Lie Ulvik

Sammendrag

I denne oppgaven har vi fokusert på barn med utagerende atferd. Formålet med oppgaven er å se på hvordan barnehagelærere møter barn med utagerende atferd og hvordan de arbeider med sosialt samspill hos disse barna. Vi har benyttet kvalitativ metode for å finne ut hvordan to pedagogiske ledere, som arbeider med barn fra 3 - 6 år arbeider med utagerende atferd og sosialt samspill hos disse barna. Ut fra disse intervjuene oppdaget vi tre funn, som vi har drøftet sammen med teori som er relevant i vår oppgave.

Abstract

In our bachelor thesis we have focused on children with disruptive behavior. The purpose with this thesis is to see how kindergarten teachers approaches children with disruptive behavior and how they work with social interaction. We have used qualitative research method to figure out how the kindergarten teachers work with children from 3 - 6 years with disruptive behavior and social interaction for these children. From our interviews we have three discoveries, that we have discussed using theory that is relevant for our thesis.

1.0 Innledning

Til vår bacheloroppgave falt valget av tema på barn med utagerende atferd. Grunnen til at vi ønsker å skrive om dette temaet er at vi gjennom praksis på studiet har møtt flere barn med utagerende atferd, og har sett at tilnærmingen til disse barna kan være svært varierende fra person til person. Vi ønsket selv å tilegne oss mer kunnskap om hva utagerende atferd innebærer og hvordan vi som barnehagelærere kan arbeide for at disse barna opplever å føle seg verdsatt i barnehagen. I forkant av oppgaven har vi en tanke om at barn med denne typen atferd ofte får mye kjeft og negativ oppmerksomhet, og vi vil derfor gå mer inn på hva som kan ligge til grunn for dette og hva som kan endres for å snu tanken om at barn med utagerende atferd er en utfordring i barnehagen. Vi har også i barnehagen lagt merke til at noen barn med utagerende atferd kan ha utfordringer med lek og sosialt samspill, og har derfor tatt dette med i vår oppgave for å tilegne oss kunnskap om hvordan vi som barnehagelærere kan hjelpe disse barna i leken og samspillet.

1.1 Problemstilling

Vi ønsket å få svar på hvordan barnehagelærere tilnærmer seg barn med utagerende atferd, og hva de gjør for å legge til rette for sosialt samspill og lek hos disse barna. Derfor ble problemstillingen vår følgende:

“Hvordan møter barnehagelærere barn med utagerende atferd, og hvordan arbeider de med sosialt samspill hos disse barna?”

Vi har valgt å ikke gå inn på årsakene for hvorfor barn har utagerende atferd, men heller fokusere på hvordan personalet arbeider med dette for å avgrense oppgaven. Aldersgruppen vi har fokusert på er 3-6 år, og vi går derfor ikke inn på utagerende atferd på småbarnsavdeling i denne oppgaven.

1.2 Oppbygning av oppgaven

For å gjøre oppgaven vår mest mulig oversiktlig, har vi valgt å dele opp i kapitler med overskrifter. I det første kapittelet har vi skrevet innledning og avgrensning av oppgaven vår, hvor vi kommer inn på bakgrunn for valg og problemstillingen vi valgte. På del to har vi tatt med teori som er relevant i forhold til vår problemstilling og oppgaven generelt, hvor vi gjør rede for ulike begreper. I det tredje kapittelet har vi tatt med valg av metode, hvor vi utdyper valgene vi tok i datainnsamlingen. I kapittel fire har vi skrevet om funnene våre og drøfting av disse opp mot teorien, og det er også gjennom dette kapittelet vi vil svare på problemstillingen vår. Til slutt kommer en konklusjon og avslutning på oppgaven vår, hvor vi reflekterer over det vi har kommet frem til, og over skriveprosessen.

1.3 Styringsdokumenter

I rammeplanen (2017) står det at *“barnehagen skal gi rom for barns ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og tro på egne evner”* (UD, 2017, s. 8). Det er derfor pålagt ut i fra rammeplanen at barnehagelærere skal gi rom for barn med utagerende atferd, og at de utvikler et positivt forhold til seg selv, som er grunnen til at vi belyser dette til vår oppgave.

“I barnehageloven § 1 står det at barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering”. Her viser vi igjen til barnehageloven som grunnlag for hvorfor vi skal arbeide med å møte disse barna på en god måte, og legge til rette for vennskap og lek hos alle barn.

2.0 Teori

I denne delen av oppgaven vil teorigrunnlaget for drøftingen bli presentert, hvor vi har valgt ut teori som er relevant for vår problemstilling. Først definerer vi begrepene utagerende atferd og sosial kompetanse og skriver noe om hva det innebærer, før vi går videre på voksenrollen i lek, anerkjennelse, og holdninger.

2.1 Utagerende atferd

I denne oppgaven blir det nødvendig å se på hva som blir forstått som utagerende atferd, ettersom det vil ha en betydning for barna dette gjelder og hvordan barnehagelærere møter disse barna og arbeider med sosialt samspill hos dem.

Utagerende atferd er et begrep som ble brukt mye før i tiden. I nyere tid blir det ofte brukt andre måter å formulere denne atferden på, blant annet problematferd, emosjonelle vansker og så videre. Det finnes altså flere ulike begreper og meninger rundt utagerende atferd, noe som kan gjøre det vanskelig å definere hva utagerende atferd er. Nordahl, Sørlie, Manger & Tveit (2005) bruker ordet atferdsproblemer og hevder at vi har med problematferd å gjøre når atferden er omfattende, utvikler seg over tid, hemmer barnets utvikling og vekst, og den er til betydelig plage for andre (Nordahl, et. al., 2005, s. 31). Dette er relevant for vår problemstilling fordi det handler mye om hvordan vi må tenke over for hvordan vi legger til rette for at barna skal utvikle seg i en god retning, slik at det ikke skal slite med det sosiale. Det Vedeler (2007) skriver om sosiale og emosjonelle vansker som en fellesbetegnelse for flere former for atferd, hvor blant annet utagerende atferd ligger i denne fellesbetegnelsen (Vedeler, 2007, s. 107). Vi kan skille mellom to typer problemer for barn med sosiale og

emosjonelle vansker, hvor vi har innagerende barn på den ene siden, og utagerende barn på den andre siden. Utagerende atferd kan kjennetegnes ved blant annet impulsiv atferd, hyperaktivitet, sosial konflikt eller voldelig atferd (Vedeler, 2007, s. 107).

Videre blir det forklart at barn med utagerende atferd ofte kan ha vansker for å følge normer og regler, akseptere voksen autoritet og de kan ofte la seg lett distrahere (Vedeler, 2007, s. 107). Haugen (2008) beskriver at barn med utagerende atferd kan ha lite konstruktive reaksjoner på konflikter og motgang, som for eksempel aggresjon, trass, og kraftig regelbrudd (Haugen, 2008, s. 29). Vedeler (2007) skriver også at disse barna ofte blir beskyldt for å ødelegge for andre i lek, og at det er viktig at disse barna blir sett for sine positive ressurser, ettersom atferden deres ofte blir mislikt (Vedeler, 2007, s. 107-108). Det Vedeler (2007) skriver belyser hvor viktig det er for de voksne i barnehagen å følge med på hva som skjer når barn med utagerende atferd er i lek med andre barn. Om det sosiale samspillet fungerer eller om barna trenger å veiledes.

Tremblay (2010) hevder at i 3 - 4 årsalderen forekommer problematisk atferd hyppig. Denne atferden går ofte ut på biting, sparking, slag eller lignende. Dette er noe som kan forebygges ved hjelp av gode sosiale miljøer for barna (Fanderm & Roland, s. 25). Med tanke på vår problemstilling vil dette være veldig relevant, for vi ønsker å finne ut av hva barnehagelærerne og de voksne i barnehagen gjør og ser etter hva som trigger de utagerende barna, slik at de kan hjelpe dem. Ved at de ser etter et mønster for hva som skaper den utagerende atferden kan dette, ut i fra teorien være med på å hindre eller at de finner en løsning for å dempe på disse reaksjonene. Og grunnen for det er å skape så gode sosiale miljøer for barna som overhodet mulig.

2.2 Sosial kompetanse og sosialt samspill mellom barn

Vedeler (2007) hevder at mange barn har problemer med de sosiale ferdighetene av ulike årsaker. Dette er problemer som gjør at barnet får betraktelig dårligere relasjoner til andre barn og voksne. Dette kan også skyldes atferdsproblemer (Vedeler, 2007, s. 24). På bakgrunn av dette blir det viktig for vår oppgave å ta med sosial kompetanse og sosialt samspill mellom

barn, for å kunne forstå hvordan barnehagelærere arbeider med dette hos barn som har utagerende atferd.

Begrepet sosial kompetanse er et vidt begrep, fordi det handler mye om egne holdninger og verdier. Forståelsen om begrepet beveger seg alt fra en tilstand hvor individet i interaksjonen med venner har egne meninger og ideer, og er i stand til å holde fast ved disse for å samarbeide i en felles aktivitet med andre (Broström, 2000, s. 42). Drugli (2013) hevder at sosial kompetanse kan bli sett på som en egenskap til å danne vennskap med jevnaldrende, og at man har kunnskap om hvordan man skal ivareta disse relasjonene på best mulig måte (Drugli, 2013, s. 121). Ogden (2009) skriver at sosial kompetanse handler om å kunne tilpasse seg en sosialt akseptert atferd for igjen håndtere sine egne følelser og tanker (2009, s. 256).

I følge Broström (2000) er det i samspill med andre mennesker at barn tilegner seg en sosial oppfatning, samt normer og verdier. Og det er igjen kvaliteten på disse relasjonene som avgjør hvordan barna utvikler seg lærings- og sosialmessig - i tråd med hva som er normalt med tanke på alder (Broström, 2000, s. 19). Vedeler (2007) henvender seg til Guralnick (2001) som hevder at gode konfliktløsningsstrategier er et av de særskilte og viktigste kriteriene for sosial kompetanse (Vedeler, 2007, s. 86). Med tanke på vår problemstilling vil det være viktig å ha fokus på dette, slik at barna klarer å løse opp i konflikter selv. Dette handler også om at barna vil kunne utvikle sin sosiale kompetanse betraktelig.

Broström (2000) skriver at det er ikke slik at samspillet glir like lett for alle barn. Noen barn er generelt utadvendte og kommer med initiativ til lek og trenger ikke å anstrenge seg for å delta i en lek som allerede i gang, mens andre er totalt utelukket fra dette fellesskapet (Broström, 2000, s. 27-28).

2.3 Voksenrollen i barns sosiale samspill

For å undersøke hvordan barnehagelærere arbeider med sosial samspill hos barn med utagerende atferd, er det nødvendig å ta med de voksnes rolle i barnas sosiale samspill og ulike tilnærminger de voksne kan ha til dette.

Voksne ser ofte på sin egen rolle i leken til barna som en observatør og tilrettelegger, fremfor å være en aktiv deltaker. Når den voksne fungerer som tilskuer er en tilgjengelig for barna, både mentalt og fysisk. Barna har da muligheten til å selv styre tilgangen til følelsesmessig støtte. Dette kan få en betydning for barnas lek, ved at leken gjennom voksnes tilstedeværelse, kan føre til at den varer lenger (Wolf, 2014, s. 117-118). Når de voksne er aktive tilskuere i leken, kan de også lettere oppdage konflikter, og om barna har behov for indirekte eller direkte støtte i det sosiale samspillet. Det er også viktig å observere leken i barnehagen, ettersom man gjennom den kan få bedre innblikk i barnas relasjoner til hverandre, interesser og ferdigheter (Wolf, 2014, s. 118).

Voksne kan også være aktører i barnas lek, gjennom at de selv tar en del i leken. I følge Wolf (2014) kan de voksne gjennom at de er en aktør i leken, støtte barnas samspill direkte med utviklingsstøttende kommunikasjon. Dette kan skje på flere måter, gjennom at de setter ord på hva barna gjør, gjøre barna oppmerksomme på gleden de kan ha av å leke sammen, og de kan hjelpe barna å vente på tur og ta en del i leken (Wolf, 2014, s. 120). Dette blir veldig viktig for barn som av en eller annen grunn ikke deltar i det sosiale samspillet selv, og som synes lek med andre kan være vanskelig. Da trenger de voksne rollemodeller som kan hjelpe og støtte dem i leken (Wolf, 2014, s. 120).

Vi kan også se på voksenrollen i barns sosiale samspill som et støttende stillas for barn som sliter med sosialt samspill. De voksne fungerer da som støtte for barnet, for eksempel i leken, slik at barnet blir i stand til å mestre leken. Gradvis vil ikke barnet lenger ha bruk for støtten, og det støttende stillaset vil derfor bli overflødig (Askland & Sataøen, 2013, s. 208). Her blir det også viktig at barnet ønsker støtten, ettersom de voksne kun kan tilby den, mens det er barnet som må ta det i bruk (Askland & Sataøen, 2013, s. 209).

2.4 Holdninger

Begrepet holdninger blir viktig for vår oppgave, ettersom hvilke holdninger de voksne har til barn med utagerende atferd vil ha stor betydning for hvordan de møter dem, som er noe av det vi ønsker å undersøke i vår oppgave.

2.4.1 Holdningsbegrepet

Når vi skal utføre en handling har vi ofte tenkt gjennom hvordan vi skal gjøre det. Når noe skjer uforutsett er det ikke alltid slik at vi er klar over hvordan vi reagerer. Her er det flere ting som spiller inn, blant annet atferden og holdningene våre. Ifølge Skogen & Haugen (2014) blir holdningsbegrepet innenfor sosialpsykologien beskrevet som en handling rettet mot noe eller noen. Et eksempel på dette kan være hvordan vi reagerer når et barn utagerer (Haugen & Skogen, 2014, s. 105). I forhold til vår problemstilling forstår vi dette som at vår reaksjon på et barns handling kan påvirke hvordan situasjonen utarter seg. Det blir derfor viktig å ha kunnskap om egne holdninger når vi skal jobbe med sosialt samspill hos barn.

2.4.2 Holdning utført i praksis

Haugen & Skogen (2013) hevder at man skulle tro at det var en sammenheng mellom holdning og atferden vår, men slik er det ikke. Det er mange som virker veldig engasjerte ovenfor et tema og forklarer hvordan de tenker, men så utfører de noe helt annet i praksis (Haugen & Skogen, 2013, s. 107). Ut i fra det Haugen & Skogen (2013) sier vil det være viktig å tenke over om vi faktisk utfører en god nok jobb og om holdningene våre er gode eller bør endres på. Videre skriver Haugen & Skogen (2013) at om en holdning skal endres bør man tenke på de to begrepene innen holdningsbegrepet, som er kunnskapskomponenten og den affektive komponenten, også kalt følelseskomponenten. Det betyr ikke at personalet har en dårlig holdning til barn med atferdsproblemer, men man må skjerpe holdningen og være mer bevisste. Dette krever en leder som gir medarbeiderne saklig informasjon om det barnet sliter med og holder dem oppdaterte på dette området. Det skal ikke bli slik at de ansatte synes synd på barnet det gjelder, men være der å gjøre hverdagen best mulig for det (Haugen & skogen, 2013, s. 108).

Haugen & Skogen (2013) påpeker også at holdninger en sammensetning av erfaring og læring. Med erfaring menes det vi har erfart gjennom livet, alt fra hendelser med venner, skolen, hjemmet osv. Holdningene våre er opparbeidet gjennom hele livet, og man kan si at vi kan gjenspeile hvilket miljø man er oppvokst i som et resultat av dette (Haugen & Skogen,

2014, s. 106). Dette er viktig å ha fokus på, kunnskap om problematferd og lære barnet å kjenne, for at barnehagehverdagen skal bli best mulig for barnet. Drugli (2008) skriver at de ansatte i barnehagen kan oppleve at det er stressende og slitsomt å arbeide med barn som har utagerende atferd. Dette kan ha noe med at en har dannet seg et bilde og forventninger om hvordan barn i barnehagen skal være og oppføre seg. På grunnlag av disse forventningene kan det derfor bli lettere å overse signalene barna sender ut om hvordan de har det, og vi som voksne vil ofte være dårlig forberedt på å tolke disse barna riktig (Drugli, 2008, s. 18 - 19).

2.4.3 Holdning som kunnskap

Fuglestad (2013) beskriver den kompetente utøveren som en som har klare mål og langsiktige perspektiv på arbeidet sitt, og gjør bevisste valg for å oppnå målene sine. Dette er noe de som arbeider i barnehage forhåpentligvis kjenner seg igjen i, og som er veldig nødvendig (Fuglestad & Fanderm, 2013, s. 36). Barn med utagerende atferd har ikke like lett for å følge normer og regler til alle tider, dette er det viktig at de voksne er bevisste på og vet hvordan de kan løse hverdagen på den beste mulige måten med tanke på barnet. Barn med utagerende atferd har spesielt behov for tett oppfølging og kompetente voksne som vet hvordan de skal praktisere alt fra aktiviteter til måltid. Det er også viktig å tenke på at barna er forskjellige og at det enkelte individ vil bli påvirket av forskjellige ting. Ogden (2015) er opptatt av mestring og barns kompetanse, og hvordan barnehagen kan forebygge vansker gjennom et godt læringsmiljø og tidlig innsats (Ogden, 2015, s. 215 - 217). Dette er viktig og spesielt for de barna med utfordrende atferd som er avhengig av gode relasjoner og god tilrettelegging. Det er viktig å ikke låse seg fast til konklusjoner som at barn med utagerende atferd kun blir påvirket av det som er hjemme. Barnet kan også bli påvirket av ting som skjer i barnehagen.

Barsøe (2010) skriver at det finnes mange kompetente voksne i barnehager, fagfolk som forstår at det er deres ansvar å tilrettelegge slik at barna kan få en god utvikling (Barsøe, 2010, s. 15). I følge Madland (2013) er det når personalets holdninger blir synliggjort at vi gjennom å prate sammen kan arbeide som gruppe for å komme frem til en praksis som er basert på verdier og gode holdninger vi synes fungerer og som alle har et eierskap til (Madland, 2013, s. 41).

2.4.4 Samspill

Samspillet mellom barn og voksne i barnehagen blir viktig for hvordan barnet oppfatter seg selv. Dette begrunner Madland (2013) som skriver om hvordan barnet oppfatter seg selv i enkelte situasjoner, som for eksempel kan være en hendelse hvor et barn utagerer, og hvordan den voksne møter barnet. Holdningene og atferden til de voksne vil ha stor betydning for hvordan barnet oppfatter seg selv, spesielt de barna med utagerende atferd. Det er flere begreper på hvordan barnet oppfatter seg selv, blant annet selvtillit, selvforståelse og selvbilde. Alle disse begrepene har flere fellestrekk og er mye av samme betydning, og alt dette ligger til grunn for barnets videre utvikling (Madland, 2013, s. 45). Dette er noe vi forstår som viktig for hvordan vi praktiserer vår rolle i barnehagen, og det viser igjen hvor viktig det er å være pålogget til enhver tid. Det handler ikke om at vi ikke kan gjøre feil, ingen mennesker er feilfrie.

Kinge (2015) skriver at ut i fra et barns perspektiv kan utageringen til barnet være måten å kommunisere med omverdenen på (Kinge, 2015, s. 11). Det er nødvendigvis ikke slik at barna ikke kan uttrykke seg verbalt, men de kommuniserer med å utagere fordi følelsene deres tar overhånd (Kinge, 2015, s. 15). Vi som arbeider i barnehagen må derfor observere hva barn signaliserer med verbal og nonverbal kommunikasjon, slik at vi etterhvert kan forstå hvordan hvert enkelt barn kommuniserer og reagerer på forskjellige ting som påvirker barnet.

Fanderm & Roland (2013) refererer til Card og Little (2007) som påpeker at tidlig, intensiv og langvarig oppfølging både av barn med utfordringer, samt foreldrene til disse barna vil være avgjørende. Grunnen til dette er at om den negative utviklingen fortsetter, uten nødvendige tiltak vil dette ødelegge for barnets positive utvikling samtidig kan de bli avvist av jevnaldrende barn (Fanderm & Roland, 2013, s. 25).

Ulleberg (2004) henviser til Baetson, når han skriver om læring eller forandring, holder han fast ved noen hovedpunkter: at kommunikasjon og erkjennelse alltid skjer på ulike nivåer på samme tid. Det som ligger til grunn er relasjon. Relasjon til de man treffer på, relasjonen man har til fenomener og ting man har erfart (Ulleberg, 2004, s. 81).

2.5 Anerkjennelse og selvfølelse

Anerkjennelse er et begrep som får stor betydning for hvordan barnehagelærere møter barn med utagerende atferd. Det å anerkjenne barns følelser blir viktig for at de skal kunne utvikle en positiv selvfølelse (Pape, 2006, s. 165). Derfor har vi valgt å ta med disse begrepene i vår oppgave.

Begrepet anerkjennelse er et komplekst begrep, hvor Wolf (2014) hevder at voksne må se på barn som individer med egne tanker og meninger, er nødvendig for å kunne anerkjenne barn som subjekt. Barn blir på denne måten møtt som medmennesker, som har egne subjektive opplevelser og følelser. En slik anerkjennende relasjon er nødt til å være basert på likeverdighet mellom barnet og den voksne, noe som ikke betyr at partene er like, men at de begge har like mye rett til å ha sine følelser og opplevelser, og at disse er like mye verdt (Wolf, 2014, s. 109-110).

Bae (1996) hevder at voksne er i en mektig posisjon overfor barn når det kommer til barnets opplevelse av seg selv. Gjennom hvordan voksne kommuniserer med barn, setter ord på deres handlinger og opplevelser, utøver de voksne definisjonsmakt (Bae, 1996, s. 147). Denne definisjonsmakten kan virke positivt gjennom å fremme barnets tro på seg selv, respekt for seg selv og andre, og barnets selvstendighet, men den kan også få en negativ effekt for dette om definisjonsmakten blir misbrukt (Bae, 1996, s. 147). Videre understreker hun at det er viktig at de voksne er klar over at denne makten og maktmisbruken eksisterer når en jobber med barn (Bae, 1996, s. 147).

Schibbyie og Løvlie (2017) refererer til Hegel, som skriver at mennesker har et sterkt behov for anerkjennelse. Han påpeker at vi har et grunnleggende behov for at andre skal anerkjenne oss, for at vi skal kunne utvikle oss som individ (Schibbyie & Løvlie, 2017, s. 49). Dette tenker vi er viktig med tanke på barn med utagerende atferd. En utagering er forstyrrende for barnet, og det vil derfor være viktig hvordan vi møter barnet når dette skjer. I følge Schibbyie & Løvlie (2017) er det å anerkjenne "å se, forstå, bekrefte og verdsette den andre". Dette forstår vi som at vi skal møte barnet på stedet der er på. I en utagering kan dette være ekstra

viktig, slik at vi kan være der å støtte barnet i situasjonen. Med en anerkjennende holdning vil vi søke inn mot følelsene bak atferden og hjelpe barnet med å sette ord på følelsene og bearbeide dem (Shibbye & Løvlie, 2017, s. 50).

Shibbye & Løvlie (2017) beskriver subjekt - subjekt holdningen, som innebærer å møte et annet menneske som subjekt og tilsvarende den anerkjennende holdningen. Subjekt innebærer å oppleve seg selv som et eget individ. Å utvikle seg som subjekt går ut på å få tak i egen tilstedeværelse, altså å kjenne på egne følelser, behov og grenser (Shibbye & Løvlie, 2017, s. 51 - 52).

Ifølge Øiestad (2011) dreier definisjonen selvfølelse seg om hvordan å håndtere egne følelser, bli kjent med egne reaksjoner og handle ut i fra disse, med tanke på seg selv og de rundt deg (Øiestad, 2011, s. 23). Pape (2006) beskriver selvfølelse som individets opplevelse av hvem seg selv er, og hevder at anerkjennelse fra andre personer rundt er helt nødvendig for at individet skal kunne utvikle en positiv selvfølelse (Pape, 2006, s. 164).

Ifølge Shibby & Løvlie (2017) er det tidlige og nære relasjoner som er med på å ruste barnet for livets tilværelse. Gjennom dette bygges blant annet en positiv og trygg selvfølelse. For at vi skal kunne støtte barnet på en best mulig måte krever dette at vi som voksne har god kunnskap om relasjoner (Shibby & Løvlie, 2017, s. 19-20).

3.0 Metode

I denne delen vil vi presentere hvilken forskningsmetode vi har brukt og hvorfor vi har valgt denne. Vi vil også presentere informantene med fiktive navn, ta for oss de etiske hensynene ved en datainnsamlingsmetode, og mulige feilkilder som kan ha påvirket resultatet vårt. Til slutt har vi en kort refleksjon etter gjennomførelsen, hvor vi reflekterer over valgene vi har tatt.

3.1 Valg av metode

Når en velger metode er det viktig å velge en metode som gjør det mulig å svare på problemstillingen en har valgt. Vi skiller mellom kvantitative og kvalitative metoder som

overordnede forskningsmetoder (Løkken & Søbstad, 2013, s. 34). De kvantitative metodene gir oss data i form av målbare enheter, mens de kvalitative metodene dreier seg om meninger og opplevelser som ikke lar seg måle (Dalland, 2013, s. 112). Vi ønsket å komme i dybden på informantenes erfaringer og opplevelser i arbeid med barn som har utagerende atferd, og valgte derfor å ta i bruk den kvalitative metoden, som ofte blir kalt en åpen metode som også egner seg godt til å utforske (Jacobsen, 2010, s. 56). Data i den kvalitative metoden uttrykkes gjennom ord, setninger og uttrykk, og den samles gjennom samtaler mellom mennesker som enten kan gjøres muntlig eller skriftlig (Jacobsen, 2010, s. 56). For at en skal kunne komme i dybden med en kvalitativ metode, er det viktig å ha få enheter man samler inn data fra (Jacobsen, 2010, s. 57). På bakgrunn av dette og for å kunne svare på problemstillingen vår *“Hvordan møter barnehagelærere barn med utagerende atferd, og hvordan arbeider de med sosialt samspill hos disse barna?”* valgte vi å ha med to informanter i vår oppgave, og samlet data gjennom intervju for å høre deres erfaringer og opplevelser rundt dette.

3.2 Informanter

Til oppgaven vår har vi valgt å intervju to pedagogiske ledere. Disse personene møter barn med alle slags typer atferd, slik at det er stor sannsynlighet for at de har erfaringer med utagerende barn i barnehagen. Informantene våre arbeider i forskjellige barnehager, som gjør at vi kan få flere ulike syn på problemstillingen vår. Ettersom vi har valgt å fokusere på barn i 3-6 årsalderen, har vi valgt å intervju personer som arbeider med denne aldersgruppa i barnehagen. Vi har også valgt å lage fiktive navn til informantene våre, for at svarene deres ikke skal kunne føre tilbake til dem, eller barnehagen de arbeider i. Frida arbeider i en avdelingsbarnehage, hvor hun er pedagogisk leder på en avdeling med førskolebarn. Hun har 6,5 års arbeidserfaring som pedagogisk leder. Lene er også pedagogisk leder på en avdelingsbarnehage, hvor hun har erfaring med både de yngste og de eldste barna i barnehagen, men jobber nå med de eldste. Hun har 3 års arbeidserfaring som pedagogisk leder.

3.3 Kvalitativt intervju

Til oppgaven vår valgte vi å ha intervju som datainnsamlingsmetode. Til dette intervjuet lagde vi i forkant en intervjuguide (vedlegg 1) hvor vi hadde med spørsmål som er relevante

for vår problemstilling. Når en utarbeider en intervjuguide er det viktig å fokusere på problemstillingen slik at svarene får relevans til oppgaven (Dalen, 2011, s. 26). Deretter utarbeidet vi et samtykkeskjema (vedlegg 2) for å gi informasjon om oppgaven, taushetsplikt og at all deltakelse var frivillig. Under intervjuene brukte vi lydopptaker for å få med alt som ble sagt, og slik at vi kunne fokusere på dialogen fremfor å notere.

Vi valgte å bruke et semistrukturert intervju, som er en blanding av åpent og strukturert intervju, ettersom vi har ulike tema vi ønsker besvarelse på, samtidig som vi ville ha muligheten til at informantene kunne utdype enkelte spørsmål, eller tilføye noe annet. I et slikt intervju er det viktig at spørsmålene er tydelige, at de ikke er ledende og at informantene har forutsetninger til å svare med egne erfaringer (Dalen, 2011, s. 27). Dette tenkte vi over når vi utarbeidet intervjuguiden. Vi opplevde at det var nyttig å kunne stille oppfølgingsspørsmål under intervjuet, og benyttet oss av dette med begge informantene for å få mer utfyllende svar og et bedre innblikk i deres opplevelser og erfaringer.

I etterkant av intervjuet transkriberte vi hele dialogen, på denne måten ble det lettere å se strukturen og velge ut funn fra dataen vi hadde samlet inn. Etter at vi presenterte funnene slettet vi lydfilen og makulerte intervjuene, slik at andre ikke skal kunne få tilgang til dette.

3.4 Ethiske retningslinjer

Når man samler inn data gjennom kvalitativt intervju, er det viktig at all deltakelse er frivillig, og at informantene er informert om dette (Dalen, 2011, s. 100). For at informantene vi kontaktet skulle være klar over dette, utarbeidet vi et samtykkeskjema (vedlegg 2) hvor vi ga informasjon om at det var frivillig for dem å delta og at de når som helst kunne trekke seg.

Når man har et intervju er det også viktig at det som blir sagt blir behandlet fortrolig og at taushetsplikten blir overholdt, vi informerte derfor informantene om at det som ble sagt ikke skal kunne føre tilbake til dem eller barnehagen de arbeider i (Dalen, 2011, s. 102). Vi valgte på grunnlag av dette å lage fiktive navn til informantene og slettet sporene til intervjuene i etterkant av datainnsamlingen. I forkant av intervjuene signerte informantene våre

samtykkeskjemaet, som sa at de gjorde seg forstått med innholdet slik at vi kunne være sikre på at de hadde forstått informasjonen.

3.5 Mulige feilkilder

Det er viktig å tenke over om noe har påvirket resultatene vi kommer frem til gjennom en datainnsamling (Jacobsen, 2010, s. 155). Vi valgte å sende ut intervjuguiden til informantene våre i forkant av intervjuet. Informantene fikk da tid til å gå igjennom spørsmålene og forberede seg til intervjuet, som kan ha både hatt et positivt og negativt utfall for resultatene for undersøkelsen. På en måte kan det være en trygghet for dem slik at de føler seg komfortable under intervjuet og kan da gi mer utdypende svar, men samtidig kan de ha forberedt svar som ikke stemmer overens med deres praksis. Vi gjorde denne avgjørelsen med å sende ut intervjuguiden ettersom vi mente det ble viktig at informantene ikke opplevde intervjuet som et avhør, og at de skulle føle seg trygge i svarene sine.

Det er viktig å tenke på at de som blir intervjuet kan bli påvirket av omgivelsene, med tanke på intervjueren og hvor intervjuet finner sted. Dette handler om at om “settingen” føles ubehagelig, kan dette påvirke resultatene negativt (Jacobsen, 2010, s. 155). Vi valgte derfor å la informantene avtale hvor intervjuet skulle finne sted, som ble på steder de begge har god kjennskap til, noe som kan ha virket betryggende for dem. Dette kan også igjen ha fått en betydning for resultatene våre, men vi mener at de positive effektene overveide de negative.

3.6 Refleksjon etter gjennomførelse

Det blir som regel endringer underveis når man holder på med en stor oppgave. Endringene vi måtte gjøre innebar blant annet at vi intervjuet hver vår informant istedenfor å intervju dem sammen. Dette valget ble gjort på grunnlag av tidsperspektiv og at vi ønsket å arbeide mer effektivt. Vi holdt oss i midlertidig til planene om at informantene fikk velge møtested, og det ble derfor ingen store påvirkninger i forhold til omgivelsene.

Etter gjennomførelsen sitter vi igjen med at det var et positivt valg å sende ut intervjuguiden i forkant, ettersom vi opplevde å få utdypende svar fra begge informantens erfaringer og opplevelser, som var formålet med vår problemstilling. Om informantene forberedte svar som

ikke stemmer overens med praksisen deres, har vi ingen mulighet til å sjekke, men ettersom vi ønsker å høre deres erfaringer og opplevelser fremfor å observere hvordan de arbeider, mente vi at å gi dem spørsmålene på forhånd hadde en større fordel. Vi opplevde i midlertidig at det kunne vært en fordel å hatt flere oppfølgingsspørsmål planlagt, ettersom dette var vanskelig å komme på i selve intervjuet.

4.0 Funn og drøfting

Vi har valgt å ha funn og drøfting i samme del, for å mest mulig slippe å gjenta oss selv. Vi presenterer først funnene fra svarene informantene hadde under intervjuet, hvor vi så drøfter disse funnene sammen med teorien fra teorigapittelet. Vi har også valgt å dele drøftingen inn i delkapittel, for å få en oversikt over hvordan de ulike teoretiske perspektivene har en betydning for funnet. Spørsmålene vi stilte under intervjuet ligger i intervjuguiden, som ligger vedlagt i oppgaven (vedlegg 1).

4.1 Funn 1: Å møte barnet i følelsen

Det første funnet går ut på hvordan informantene møter barnet når de utagerer. Både Lene og Frida opplevde at barn med utagerende atferd ofte har en negativ selvfølelse, som de mener er knyttet opp til at disse barna får mye negativ oppmerksomhet. Lene og Frida legger derfor vekt på å møte barna i følelsen.

På spørsmålet om hvordan du møter barn når det utagerer svarte Lene:

“Når et barn utagerer er jeg opptatt av å møte barnet i situasjonen og følelsen. For eksempel om et barn slår fordi noen tok fra han eller henne spaden barnet lekte med. Så sier jeg: “nå ser jeg at du er lei deg, jeg forstår at du har veldig lyst på den spaden, jeg skjønner at du synes det er dumt”. Jeg er ikke opptatt av å fordele skyld på noen som helst måte, men jeg er opptatt av bekreftelsen jeg gir til barnet. Når situasjonen har roet seg litt og barnet er mer mottakelig for respons så samtaler jeg videre med barnet. Jeg har erfart at det ikke har noe for seg å presse seg inn på barnet når barnet akkurat har utagert fordi da er det så mye som skjer i barnets hode og situasjonen kan forverre seg.

Frida svarer følgende: *“Jeg prøver så godt jeg kan å være så rolig som jeg kan, gi dem tid. Ofte hvis det er type sinne utagering så har det hjulpet å trekke dem vekk fra situasjonen sånn at de kan få roet seg ned og at vi skjerner det litt fra de andre slik at de skal få minst mulig dårlig inntrykk. Og ofte så merker jeg at jeg bare må gi de tid, at jeg lar de få utløp for sinnet sitt, så sier jeg at «jeg sitter her, du kan komme når du er klar». For ofte så skyver de deg vekk hvis du er for «på» akkurat i det de er sinte.”*

Videre stilte vi spørsmålet: “Hvilken betydning føler du at dette har for barnet?” Lene sier: *“Jeg tenker at barnet føler seg forstått. Det å bekrefte følelsen til barnet, det barnet føler og tenker er jo reelt for barnet, enten det som har skjedd er rett eller galt, så er det jo følelsen man bekrefter, så går man inn i det etterpå”.*

Frida sier følgende:

“jeg tenker at det å ha en god relasjon til de er det viktigste for alt arbeid. I forhold til dette med mestring, i forhold til å håndtere dem i sine utfordringer, hvis du har en god relasjon til dem så er alt så mye lettere, og når du har det så føler gjerne barnet at de er verdt noe, og det er så viktig at de føler at de er verdt noe og betyr noe.”

4.1.1 Betydningen av å anerkjenne barns følelser

I intervjuet fikk informantene spørsmål om hvordan de møter barna når de utagerer. På dette spørsmålet sier Lene blant annet *“Når et barn utagerer er jeg opptatt av å møte barnet i situasjonen og følelsen”*. Dette mener hun er viktig for at barnet skal føle seg forstått, også med tanke på at hun tenker at barn med utagerende atferd har en negativ selvfølelse. Dette er noe Pape (2006) skriver i sin teori, om at anerkjennelse fra andre personer er viktig for at individet skal utvikle en positiv selvfølelse (Pape, 2006, s. 164). Lene forteller videre i intervjuet at hun tenker at barn med utagerende atferd har dårlig selvfølelse, fordi det blir så mye negativt ladet rundt dem. Dette er også noe som Pape påpeker (2006) i sin teori, i og med at han sier at det vil være viktig å anerkjenne barnet, fordi det vil være med på å styrke selvfølelsen deres. Lene sier også at barnets følelser er reelt for barnet, uavhengig om det som har skjedd er riktig eller galt. Hun er derfor opptatt av å bekrefte følelsen fremfor å fordele skyld.

For å ha en anerkjennende væremåte blir det viktig at man ser på barn som egne individer som har rett til å ha sine tanker og følelser, og at disse er like mye verdt som voksnes (Wolf, 2014, s. 109-110). Lene anerkjenner derfor barnets følelser gjennom å bekrefte dem og vise forståelse for at barnet er lei seg, selv om hun personlig ikke hadde følt det på samme måte. Dette gjør Frida også, hun synes det har fungert godt å si «*jeg sitter her, du kan komme når du er klar*». Å ha denne væremåten når man arbeider med barn kan derfor forstås som viktig for barnets utvikling, og de voksne blir da nødt til å reflektere over om måten de møter barn på er anerkjennende. Dette vil ifølge teorien gjelde for alle barn i barnehagen, uansett om de har utagerende atferd eller ikke. Men ettersom informantene har erfaring med at barn med utagerende atferd får mye negativt mot seg og ofte har en negativ selvfølelse, kan det antas at det blir spesielt viktig at man tenker over hvordan man møter disse barna i det de utagerer.

Frida sier at om barnet utagerer i sinne, føler hun at det har hjulpet å trekke barnet vekk fra situasjonen slik at barnet kan få utløp for sinne, uten at alle de andre barna får det med seg. Hun lar da altså barnet ha den følelsen de har uten å korrigere på dette, samtidig som hun vil unngå at de andre barna får et stort fokus på dette. Å bli anerkjent er som sagt viktig for at barnets utvikling, og mennesker har et stort behov for dette (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 49). Dette handler ikke bare om anerkjennelsen fra de voksne, men også fra de andre barna. Ved å ta barnet vekk fra en ubehagelig situasjon kan det tenkes at Frida gjør dette for barnets beste, ettersom hun uttaler at barnet da får muligheten til å roe seg ned, og at de andre ikke får med seg så mye av barnets utagering. Samtidig blir det viktig å tenke over hvordan barnet selv og de andre barna opplever dette, ettersom som det kan variere fra barn til barn. Altså må voksne som arbeider med barn hele veien reflektere over sin væremåte og valgene som blir gjort i møte med barn, og det blir den voksnes jobb å tolke situasjonen for å tenke hva som er den beste løsningen på konflikten. Dette kommer også Frida inn på når hun hevder at relasjonen er viktig for alt arbeid med barn og at med en god relasjon er alt lettere, hvor det kan antas at hun tenker at hvordan barnet tar dette er avhengig av relasjonen mellom henne og barnet, og at man gjerne lettere har en forståelse for hva som fungerer for barnet om man har en god relasjon.

Videre sier Frida at hun merker at hun må gi barna til når de utagerer, ettersom hun ofte har opplevd at barn stenger andre ute i det de er sinte. Selv om hun gir barnet tid betyr det ikke at

hun forlater barnet i situasjonen, men at hun bekrefter til barnet at hun er der og at barnet kan komme til henne når barnet selv er klar. Hun viser derfor til barnet at det er lov å være sint, og at barnet kan snakke med henne om barnet selv ønsker det. Ut i fra vårt teoretiske grunnlag vil dette kunne være med på å føre til at barnet utvikler en positiv selvfølelse, som også blir viktig for barnets videre utvikling.

4.1.3 Voksnes definisjonsmakt i møte med barn med utagerende atferd

Når informantene møter barnet i følelsen, får de en stor makt over hvordan barnet oppfatter seg selv. De voksne utøver en definisjonsmakt gjennom måten de kommuniserer med barna, setter ord på det barnet gjør og følelsene de har (Bae, 1996, s. 147). Dette blir viktig å huske på i møte med alle barn, men det er spesielt viktig i møte med utagerende barn ettersom de ofte blir beskyldt for å ødelegge leken, som dermed kan føre til at de blir upopulære lekekamerater (Vedeler, 2007, s. 107-108). Som nevnt er begge informantene opptatt av å bekrefte følelsene til barna fremfor å korrigere den, og velger å se ting fra barnas perspektiv. Dette vil da ifølge Bae (1996) ha en stor betydning for hvordan barnet ser på seg selv, gjennom at de utøver definisjonsmakten på en positiv måte som gjør at barnet lettere kan se de positive sidene ved seg selv (Bae, 1996, s. 147). Informantene, Frida og Lene sier selv at de opplever at det å møte barn på denne måten får betydning for barnet, gjennom at de føler seg forstått og at de har en verdi, som de anså som veldig viktig, ifølge utsagnet til informantene kan det derfor antas at de utøver definisjonsmakten på en positiv måte. Som nevnt kan også denne makten misbrukes, gjennom at de voksne ikke ser på barn som likeverdige og at de derfor ikke ser på barnas følelser og opplevelser som viktig for dem. Dette kan ifølge Bae (1996) påvirke barnas selvoppfatning negativt og de kan dermed miste troen på seg selv (Bae, 1996, s. 147). På bakgrunn av dette er det derfor viktig at voksne som arbeider med barn er klar over denne maktforskjellen og at de hele tiden arbeider for å bruke den for å fremme barnas selvbylde. Når man arbeider med barn som har utagerende atferd og som ofte kan få negativ omtale fra andre barn, blir det da spesielt viktig at de voksne arbeider for å bygge opp deres selvoppfatning og forstår at det som barnet føler er reelt for barnet selv.

4.1.4 Samspill mellom barn og voksen

Når en skal komme i kontakt med et barn, kan det forstås som at relasjonen en har til barnet er viktig. Dette er på bakgrunn av at Frida påpeker at en god relasjon er det viktigste for alt arbeid med barn. Om du har en god relasjon til barnet, mener hun at alt arbeidet med barnet vil bli mye lettere. Dette hevder også Shibby & Løvlie (2017) som skriver at tidlige og nære relasjoner er med på å ruste barnet for livets tilværelse. Gjennom dette bygges blant annet en positiv og trygg selvfølelse. For at vi skal kunne støtte barnet på en best mulig måte krever dette at vi som voksne har god kunnskap om relasjoner (Shibby & Løvlie, 2017, s. 19-20). Ut ifra dette vil derfor å arbeide med relasjonene en har til barna i barnehagen, være viktig for deres utvikling og selvfølelse.

Madland (2013) skriver også noe om samspill, hvor han hevder at samspillet mellom barn og voksne i barnehagen blir viktig for hvordan barnet oppfatter seg selv (Madland, 2013, s. 45). Dette handler om hvordan barnet blir møtt av den voksne, og ut ifra det vi har nevnt om å anerkjenne barn, vil dette kunne antas å ha en stor betydning for hvordan samspillet mellom barn og voksne blir. Frida sier at hun prøver så godt hun kan å gi barnet tid til å roe seg om barnet har utagert i sinne. Videre forteller hun at hun lar barnet komme til henne på eget initiativ, slik at hun ikke skyver barnet bort.

I følge Madland (2013) vil holdningene og atferden til de voksne ha stor betydning for hvordan barnet oppfatter seg selv, spesielt de barna med utagerende atferd. Dette handler om å bli anerkjent for hvordan de er og ikke blir sett ned på på grunn av en hendelse som er oppstått eller atferden de har. Selvoppfattelsen til barnet er en viktig del som ligger til grunn for barnets videre utvikling (Madland, 2013, s. 45). Videre forteller Frida at hun føler at det å la barnet komme til henne vil gjøre det bedre for barnet, på denne måten vil barnet være klar for å snakke og føle seg trygg nok til å komme til den voksne. Ifølge utsagnet til Frida, i et teoretisk perspektiv, viser hun derfor en holdning til barnet om at hun anerkjenner det, og at utageringen ikke kommer i veien for dette. Dette har Lene også svart i sitt intervju, at hun føler at når barnet har roet seg ned, så er det mer mottakelig for respons og anerkjennelse. Hun påpeker også at det ikke har noe for seg å presse seg på, for det kan forverre situasjonen.

Dette går mye på samspillet mellom barnet og den voksne, begge parter må føle seg klar til å kommunisere.

Ulleberg (2004) henviser til Baetson sin teori, når han skriver om læring eller forandring. Baetson holder her fast ved noen hovedpunkter, som er at kommunikasjon og erkjennelse alltid skjer på ulike nivåer på samme tid. Det som ligger til grunn for dette er relasjonen. Relasjonen man har til de man treffer på, relasjonen man har til fenomener og ting man har erfart i livet (Ulleberg, 2004, s. 81). Ut i fra det Frida og Lene sier, så er de begge to opptatte av at barnet skal være klar til å prate med dem som voksne, og at de her ikke presser seg inn i situasjonen, men lar barnet komme til dem når de har roet seg.

Baetson forklarer at en god relasjon må være tilstede for at læring og forandring skal oppstå. Ifølge Vedeler (2007) kan det at barn sliter med sosiale ferdigheter gjøre at det blir betraktelig vanskeligere for disse barna å skape gode relasjoner til andre barn og voksne. En av årsakene til at barn sliter med sosiale ferdigheter kan være atferdsproblemer (Vedeler, 2007, s. 24). Det blir ut ifra dette viktig at de voksne arbeider for å skape en god relasjon til barn som sliter med sosiale ferdigheter, noe som også Frida anser som viktig for arbeid med barn som har utagerende atferd. Etterhvert som en god relasjon er opprettet, vil det da ifølge Baetson være mulig at en læringssituasjon skal kunne oppstå, som for eksempel at barnet kan komme til den voksne og snakke om følelsene sine, og da etterhvert ha mulighet til å lære måter å håndtere disse følelsene på (Ulleberg, 2004, s. 81).

Begge informantene sier at de har følt at det har fungert og vært godt for barna som har utagert at de har fått kommet til de voksne selv, og at dette kan være med på å forsterke samspillet mellom barn og voksen. Dette handler om at de voksne er tilgjengelige rundt barnet og viser at de ser barnet uten å presse seg på situasjonen. Dette er klart noe den voksne må se an på situasjonen, men ved gjentatte episoder vil barnet da kunne erfare at det kan komme til en voksen når det passer han eller henne. Ut ifra det Lene og Frida forteller og ut ifra teorien vi belyser kan det tyde på at de barna med utagerende atferd, som informantene har erfaringer med, har eller en god relasjon til dem.

4.2 Funn 2: Betydningen av voksenrollen i lek

Begge informantene la vekt på at de synes det er viktig at de voksne er tett på i leken, for å være tilgjengelige for barna og for utviklingen av sosial kompetanse.

Lene sier at de legger til rette for lekegrupper basert på barnas interesse, for å fremme de positive sidene til barna. Disse lekegruppene er i utgangspunktet voksenstyrte aktiviteter, som de voksne har tenkt at kan være med på å legge grunnlag for nye vennskap, slik at de voksne etterhvert kan trekke seg ut av leken. De har et stort fokus på sosial kompetanse i barnehagen generelt, og de voksne er opptatte av å se hvordan barna utvikler sin lekekompetanse. Dette er også fordi at noen barn har det vanskeligere enn andre med sosialt samspill. Lene påpeker at de voksne er populære lekekamerater og gode rollemodeller for barna, så når du som voksen er med i leken har du muligheten til å fremheve barnet og skryte av positive handlinger i leken, som igjen vil bli oppfattet av barnet selv og de andre barna som er med i leken. Så det å delta i leken å være en styrende part og sette føringene på en måte.

Frida forteller at de jobber mye med sosial kompetanse på avdelingen, og er tett på i leken for å følge dette opp. De er gode rollemodeller for barna, roser de når de får det til og veileder dem når de ikke får det til. Hun forteller også at de gjerne prøver å dra i gang en lek om et barn selv ikke klarer dette, og at de som voksne da kan inkludere andre i leken og slik hjelpe dem inn i den. Hun bruker også her begrepet “støttende stillas”, og sier at de voksne på avdelingen fungerer som et støttende stillas for barnet i leken som kan veilede dem, og gi dem tips og ideer. Vi setter ofte sammen lekegrupper, hvor vi tenker mye på gruppesammensetning og at de gjerne tar med seg en gruppe barn sammen med en voksen for å leke, og at de gjør dette for å prøve å bygge opp vennskap mellom barn.

4.2.1 Voksne som deltakere og observatører i leken

Lene forteller at de voksne har mulighet til å fremheve positive handlinger barnet gjør i leken, som gjør at barnet selv, og de andre som deltar i leken kan legge merke til dette. Wolf (2014) beskriver dette som utviklingsstøttende kommunikasjon, gjennom at Lene setter ord på det som blir gjort i leken og bidrar til positivt støtte i samspillet til barna (Wolf, 2014, s. 120).

Lene nevner at dette blir viktig for barn som har det vanskelig med sosialt samspill, ettersom

de voksne kan fungere som rollemodeller for disse barna, gjennom å delta i leken. Barn som har det vanskelig med å leke sammen med andre og delta i sosialt samspill, trenger voksne som er med i leken og støtter dem i samspillet (Wolf, 2014, s. 120). Det kan da tenkes at Lene, gjennom å være en aktiv deltaker i barnas lek, får en positiv effekt på samspillet mellom barna. Gjennom at hun tar i bruk utviklingsstøttende kommunikasjon, kan positive sider ved barna og leken bli lagt merke til av fellesskapet, som barna selv kanskje ikke hadde lagt merke til om Lene ikke fremhevet dette. Lene sier også at de voksne kan fungere som rollemodeller for de barna som synes sosialt samspill er vanskelig. Ut i fra dette kan det antas at det å bruke utviklingsstøttende kommunikasjon sammen med disse barna i lek også vil bli en støtte for dem i samspillet, og barna får da hjelp til å mestre det sosiale samspillet. Det kan forstås som at det Lene gjør gjennom å delta i barnas lek og at hun støtter dem i det sosiale samspillet, er med på å utvikle barnas sosiale kompetanse, ettersom det er i samspill barn tilegner seg sosiale ferdigheter, og kvaliteten på samspillet påvirker hvordan de utvikler seg (Broström, 2000, s. 19).

Frida nevner også at de som voksne fungerer som rollemodeller i lek, men hun sier også noe om å være tett på leken, uten å være en aktiv deltaker i den. Dette gjør de ettersom de har fokus på vennskap og sosial kompetanse, og ønsker å følge det opp i barnas lek. Wolf (2014) hevder at når voksne har rollen som observatør, blir de tilgjengelige for barna om det oppstår behov for støtte eller hjelp (Wolf, 2014, s. 117). Frida sier at de fungerer som rollemodeller gjennom å veilede barna i leken om det er noe de ikke får til, og rose dem når de gjør noe bra. På denne måten kan også Frida ta i bruk utviklingsstøttende kommunikasjon som nevnt over, ved at hun roser barna og da belyser det de gjør slik at barnet selv, og de andre kan legge merke til det.

Når voksne har rolle som observatør i leken og er tilgjengelige for barna, har barna større mulighet til å selv styre i hvilken grad de ønsker støtte fra de voksne, samtidig som de voksne også kan vurdere om det trengs indirekte eller direkte støtte i leken (Wolf, 2014, s. 118). Gjennom at Frida og de andre voksne er tett på leken og observerer den, kan det antas at de lettere oppdager konflikter mellom barna, eller andre ting som gjør at samspillet har behov for støtte fra de voksne. Når en kjenner barnegruppa si, kan en gjerne lettere oppdage dette ved at man ofte kjenner til hvordan barna pleier å leke sammen, og hva som kan skape

konflikter. Den voksne må da vurdere hvilken støtte som behøves, ut i fra hva de opplever som mest hensiktsfullt for deres barnegruppe. Gjennom at Frida og de andre voksne er tilgjengelige for barna i leken, kan dette ifølge Wolf (2014) også føre til at leken varer lenger, ettersom de fungerer som konfliktløsende og oppmuntrende (Wolf, 2014, s. 118). Ut i fra dette kan det forstås at å observere leken og samspillet mellom barna, har flere fordeler for det sosiale samspillet mellom barn.

4.2.2 Å legge til rette for sosialt samspill og vennskap

Både Lene og Frida sier at de ofte har lekegrupper, som betyr at de deler opp barna i mindre grupper for å leke sammen. Frida sier at de tenker nøye gjennom gruppesammensetninger når de gjør dette, og Lene forteller at de lager gruppene ut i fra interessene til barna. Begge informantene må altså observere barnas sosiale samspill i hverdagen for å danne lekegrupper på grunnlagene de har, noe som også Wolf (2014) hevder er viktig for å tilegne seg kunnskaper om barns vennskap, interesser og ferdigheter (Wolf, 2014, s. 118). Begge informantene sier også at grunnen til at de har disse lekegruppene, er for å bygge opp vennskap mellom barna, slik at de etterhvert også leker sammen uten at det er en voksenstyrt aktivitet.

Som nevnt i teorikapittelet hevder Vedeler (2007) at barn som har atferdsproblemer kan slite med sosiale ferdigheter, som kan få en negativ påvirkning til relasjoner med andre barn (Vedeler, 2007, s. 24). Broström (2000) skriver også om at sosialt samspill kan være lett for noen barn, mens andre kan slite med å komme inn i fellesskapet og dermed ikke delta i lek (Broström, 2000, s. 27-28). For barn som blir ekskludert fra leken, eller som trekker seg selv vekk, kan det antas at lekegrupper kan bli en metode for å hjelpe dem inn i leken, ettersom barna har mindre personer og forholde seg til.

De voksne vil også gjerne lettere oppdage om et barn trenger støtte i leken og samspillet, siden også de får mindre barn å fokusere på under en slik aktivitet. Om de voksne danner lekegruppene ut i fra hva barna liker å gjøre, kan det også antas at det lettere oppstår nye vennskap, ettersom de får noe felles de interesserer seg for. Lene sa også at etterhvert som vennskapet dannes, kan de voksne trekke seg mer ut av leken. Det blir da barnehagelæreren

som må vurdere når de skal være aktiv deltaker i leken for å starte den, og når de skal trekke seg ut og ta rollen som observatør. På bakgrunn av dette kan det forstås at å dele barna opp i lekegrupper kan ha en fordel for barnas lek og vennskap, spesielt for barn som ellers ikke deltar aktivt i lek, ettersom de voksne i større grad kan ha mulighet til å observere og støtte barnet i leken.

4.2.3 Voksne som støttende stillas i leken

Frida forteller at de voksne fungerer som støttende stillas for barna som har behov for det i leken og i det sosiale samspillet. Askland & Sataøen (2013) beskriver støttende stillas som en støtte barna kan lene seg på om det er noe de ikke mestrer selv, og at etterhvert som de mestrer det blir det mindre behov for å ha denne støtten (Askland & Sataøen, 2013, s. 208). I sammenheng til Frida forklarer hun at *“de voksne på avdelingen fungerer som et støttende stillas for barnet i leken som kan veilede dem, og gi dem tips og ideer.”* De voksne vil da, ut i fra et teoretisk perspektiv, bli en støtte i leken og samspillet som barna kan benytte seg av når de selv føler behov for det, ettersom det er barna selv som må ta i bruk støtten de voksne tilbyr (Askland & Sataøen, 2013, s. 209). Også her kan det forstås at det blir det viktig at de voksne og barnet vurderer når denne støtten ikke lenger trengs i leken, hvor de voksne da kan trekke seg mer vekk slik at barnet kan mestre leken på egenhånd.

Vedeler (2007) referer til Guralnick (2001) som hevder at gode konfliktløsningsstrategier er veldig viktig for sosial kompetanse og utviklingen av den (Vedeler, 2007, s. 86). På bakgrunn av dette kan det også forstås at det blir viktig at de voksne, som Frida, også tilbyr støtte til barn som ikke mestrer konfliktløsning med andre på egenhånd, slik at de får veiledningen de trenger til å finne løsninger og etterhvert klarer å mestre dette på egenhånd.

Ifølge Bröstrom (2000) er det gjennom sosialt samspill at barn utvikler sin sosiale kompetanse (Broström, 2000, s. 19). For barn som ikke mestrer det sosiale samspillet, vil det derfor kunne antas at de voksne som støttende stillas for barnet i leken, vil være viktig for at de skal få mulighet til å utvikle sin sosiale kompetanse. Det er i midlertidig ikke bare voksne som kan fungere som støttende stillas, ettersom dette også kan skje barn seg i mellom. Om man har et barn som blir ekskludert fra leken og det sosiale samspillet, og plasserer dette

barnet i en lekegruppe hvor man har et barn som er god på å inkludere andre og har mye lekeferdigheter, kan dette føre til at barnet fungerer som en støtte i leken til det barnet som det ikke glir like lett for. Dette ansvaret kan i midlertidig ikke overlates til et barn, slik at det blir de voksnes oppgave å observere hvordan det fungerer for begge barna som er involvert, og at de selv må ta ansvaret for at barn blir tilbudt den støtten det har behov for.

4.3 Funn 3: Å se på barnet som subjekt

Både Lene og Frida er veldig opptatte av å veilede personalet og har stort fokus på hvordan de voksne ser på barnet og at de skal være bevisste på egne holdninger når det kommer til dette. Frida synes det er vanskelig å snakke med en og en på stedet om det skulle oppstå noe, og synes det er lettere å ta det opp i plenum. Dette er nok ikke en uvanlig følelse, men må arbeides med for å at det skal oppstå endring og utvikling i organisasjonen.

På spørsmålet “er du opptatt av å veilede personalet i forhold til holdninger” svarer Lene:

“Ja, jeg synes at det er veldig viktig hvordan personalet ser på det, det er jo på en måte med på å ilegge barnet noe det kanskje ikke er. Og så er det jo på en måte igjen, i neste omgang sant, så selv om det kanskje er mye utagering hos et barn så er det jo ikke alltid det barnet som er roten til det, så da kan det ofte bli slik “ja, det er sikkert han som har gjort det” fordi de voksnes holdning er tatt ut av alt. Og igjen at barnet blir sett på som at “ja, han er så vanskelig” men det er jo ikke det, han er ikke vanskelig, han har det vanskelig. Eller så har det skjedd noe vanskelig. Så dette er noe vi har mye fokus på og det føler jeg vi i barnehagen er veldig flinke på. At vi ser det fra en annen side på en måte. Være opptatt av å formidle at det ikke er barnets egenskaper det går på”

Er du opptatt av å veilede personalet ift. holdninger?

“Ja for jeg merker at vi kan glemme oss ut alle, de er flinke og gode alle men innimellom kan det være ting som jeg tenker at ikke er den helt beste måten å gjøre ting på. Men den biten synes jeg er vanskelig. Jeg synes det er vanskelig å si ifra når det på en måte er noe som ikke er sånn som det burde ha vært, det er noe som jeg må øve meg å bli enda bedre på. Men ofte så har jeg gjerne tatt situasjoner og drøftet litt på avdelingen da, altså ikke gått direkte på

den men heller tatt det opp «hvordan vil vi gjør sånn og sånn» ofte så kommer de da med alle de gode tingene, for de kan det egentlig men av og til så kan en bli ja... Snakke om det, være bevisst på det og hente oss inn og minne oss på hvordan vi egentlig vil være.”

4.3.1 Se barnet som subjekt - anerkjenne deres følelser og opplevelser

Lene sier at hun er opptatt av hvordan personalet ser på barna som subjekt. Dette handler om å se på barnet som individ, og at de barna med utagerende atferd ikke blir sett ned på, eller blir sett på som vanskelig. Hun sier at personalet må forstå at barnet kanskje heller har det vanskelig. Shibbye & Løvlie (2017) beskriver subjekt - subjekt holdningen. Dette handler om å møte et annet menneske som subjekt og tilsvarende den anerkjennende holdningen. Å utvikle seg som subjekt går ut på å få tak i egen tilstedeværelse, altså å kjenne på egne følelser, behov og grenser (Shibbye & Løvlie, 2017, s. 51 - 52). Væremåten til personalet i barnehagen vil ha en stor betydning for hvordan barnet oppfatter seg selv. De voksnes holdninger kan også påvirke barna rundt barnet med utagerende atferd gjennom at barna fanger opp det de voksne praktiserer, både det verbale og nonverbale språket. De voksne må derfor være bevisste på dette til enhver tid. Slik som Frida sier, så kan alle glemme seg ut og ingen mennesker er feilfrie. Men når vi arbeider med barn vil det være ekstra viktig å tenke over og reflektere rundt praksisen som blir utført i barnehagen, slik at arbeidet blir gjort i henhold til barns beste.

Drugli (2008) skriver at det kan være krevende og slitsomt å arbeide med barn som utagerer og at grunnen til dette kan ha noe med at de ansatte kanskje allerede har dannet seg et bilde av hvordan barna i barnehagen skal oppføre seg. Da kan det bli lettere å overse signalene barna sender ut, og at vi tolker disse signalene feil (Drugli, 2008, s. 18 - 19). En forutsetning er at vi som arbeider med barn har en holdning om at barna er enkeltindivider og deres opplevelsesverden er like mye verdt som de voksne. Dette er svært viktig å være bevisste på, ingen mennesker er like, men vi skal ikke forskjellsbehandle på grunn av en atferd. I intervjuet sier Lene at det kan oppstå utsagn fra de i personalet som for eksempel *“ja, det er sikkert han som har gjort det”* eller *“ja, han er så vanskelig”* kan bli sagt av de voksne. Frida forteller også noe av det samme *“jeg merker at vi kan glemme oss ut alle, de er flinke og gode alle, men innimellom kan det være ting som jeg tenker at ikke er den helt beste måten å gjøre*

ting på”. Dette kan forstås som at det å være oppdatert på hvordan barnet har det, kan være avgjørende for hvordan holdningene til personalet blir praktisert. Dårlige holdninger kan også være basert på at en har en dårlig dag eller at personalet kan ha for lite kunnskap om utagerende atferd, eller ikke kjenner til barnets bakgrunn og atferdsproblemer.

Lene sier også de i barnehagen er opptatte av å skifte fokus fra at et barn ikke er vanskelig, men atferden oppstår kanskje fordi barnet har det vanskelig. Vi som arbeider i barnehagen må derfor finne ut hva barnet blir påvirket av, om det er hjemmesituasjon eller noe som trigger barnet i barnehagen. Barsøe (2010) skriver at det finnes mange kompetente voksne i barnehagen, fagfolk som vet at det er deres oppgave å tilrettelegge for at barn skal få en god utvikling (Barsøe, 2010, s. 15). Dette er noe Madland (2013) skriver at kommer frem ved at personalets holdninger blir synliggjort ved at de gjennom å prate sammen kan arbeide som gruppe for å komme frem til en praksis som er basert på verdier og gode holdninger vi synes fungerer og som alle har et eierskap til (Madland, 2013, s. 41). I intervjuet sier Frida at de drøfter holdninger sammen på avdelingen og at dette fungerer, som ut i fra teorien til (Madland, 2013) kan tyde på at fungerer bra i praksis. Lene sier at det er viktig at vi arbeider med å skifte fokus fra at et barn er vanskelig, og har holdninger som viser at barnet ikke er vanskelig men hjelper barnet for å gjøre ting mindre komplisert og tilrettelegger for en god utvikling. Det er viktig at de kompetente voksne kommer frem i lyset i barnehagen og bruker kunnskapen sin for å nettopp gjøre dette med å tilrettelegge for at barna skal ha en god utvikling. Det er likevel ikke slik at alle som arbeider i barnehager bruker denne kunnskapen, selv om det er jobben vår å sørge for og tilrettelegge for at barna får en god utvikling. Det finnes mennesker som legger “skyld” på barnet når det ikke mestrer det sosiale samspillet verken med barn eller voksne. Dette kan forverre den situasjonen for barnet og kan på denne måten bli en med-årsak til den utagerende atferden. Alle kan ha dårlige dager, men at kunnskapen brukes og videreformidles og diskuteres i fellesskap for å se hva som fungerer, for å få en god barnehage hvor det er trygt og lærerikt for barna å være.

4.3.2 Personalets holdninger

Det å arbeide med utagerende barn kan være krevende, fordi det påvirker følelsene og trigger noe hos de voksne. Dette kan ha noe med holdningene våre å gjøre, som Haugen & Skogen

(2013) skriver at er opparbeidet gjennom livsløpet vårt, og man kan si at vi kan gjenspeile hvilket miljø vi er oppvokst i, som et resultat av dette (Haugen & Skogen, 2013, s. 106). Alle har noe i bagasjen, og noen kan bli påvirket annerledes av en atferd enn noen andre. Lene er veldig opptatt av å veilede personalet i forhold til holdninger, fordi dette er viktig med tanke på barnets oppfattelse av seg selv. Hun sier også at dårlige holdninger hos personalet kan gjøre at vi ilegger barnet noe det ikke er. Holdningene våre utgjør en stor del av hvordan vi voksne utøver vår rolle og arbeid i barnehagen, med tanke på det å være rollemodeller for barna og medarbeidere i barnehagen. Det vil derfor være viktig å både ha fokus på kunnskap om problematferd og lære å kjenne barnet, for at barna skal ha det best mulig når de er i barnehagen.

Selv om man ønsker å være opptatt av å veilede personalet er det ikke slik at det nødvendigvis er så lett å gjøre i praksis, ettersom det ofte kan oppleves ubehagelig å korrigere andres meninger og væremåte. Frida sier i intervjuet at hun synes det kan være vanskelig å ta opp noe som ikke er så bra med enkeltpersoner, men synes det er lettere å ta det opp i en felles omgang på avdelingen. Haugen & Skogen (2013) skriver at om en holdning skal endres krever dette en leder som gir medarbeiderne sine faglig informasjon om utagerende atferd og informasjon om barnet det gjelder. Det skal ikke bli slik at personalet da synes synd på barnet det gjelder, men forstår barnet slik at barnet får det best mulig (Haugen & Skogen, 2013, s. 108). Det blir da den pedagogiske lederen sitt ansvar å gi denne informasjonen til de andre ansatte, slik at de kan få mer kunnskaper om dette. En endring er ikke noe som kan skje over natten, man må få med den det gjelder eller hele avdelingen med på å drøfte, slik som Frida hadde gjort. Hun sier også her at personalet som oftest sier de rette tingene når hun tar det opp, men at hun gjør dette for at de hele veien skal minne seg selv på hvordan de egentlig vil være. Når det kommer kompetanse input i personalet, vil dette forhåpentligvis kunne føre til at de får nye holdninger som er med på å endre deres praksis til det bedre, noe som kan forstås at det er viktig de voksne i barnehagen hele tiden arbeider mot.

Lene sier i intervjuet at hun er opptatt av at de i barnehagen ikke fokuserer på at barnet er et problem, det er ikke egenskapene til barnet som gjør at det utagerer. Barnet skal ikke føle på at det er annerledes, men som Lene sier at barnet med utagerende atferd ikke blir sett på som

at dette er barnets egenskaper, men barnet er seg selv og er inneforstått med at det har egne behov og grenser.

5.0 Avslutning og konklusjon

Problemstillingen vår i denne oppgaven er *“Hvordan møter barnehagelærere barn med utagerende atferd, og hvordan arbeider de med sosialt samspill hos disse barna?”* For å kunne se nærmere på dette har vi presentert relevant teori knyttet til temaet og intervjuet informanter fra barnehagen, hvor vi endte opp med tre funn. Disse funnene er utsagn fra to forskjellige barnehagelærere, og kan derfor ikke generaliseres til å gjelde for alle barnehagelærere.

Barn med utagerende atferd kan bli sett på som en utfordring i barnehagen, og får ofte et rykte på seg at de er krevende og vanskelige, ettersom utagering generelt sett uttrykkes gjennom sinne, hyperaktivitet og vold. Det er også viktig å si at det kan ligge mange grunner bak en utagerende atferd for å kunne forstå at dette ikke er barnets feil, selv om vi ikke har valgt å fokusere på diagnoser og bakgrunn i vår oppgave.

Ut i fra funnene ser vi at barnehagelærerne vi har intervjuet er opptatt av å anerkjenne barns følelser, uavhengig av hvilke følelser det er snakk om. Begge informantene opplevde at det er av stor betydning for barnet, på bakgrunn av at de tenker at barnet føler seg forstått av de voksne og at de har en verdi. Dette stemmer overens med vår teoretiske bakgrunn som sier at det å anerkjenne barns følelser er viktig for barnets utvikling av en positiv selvoppfatning (Pape, 2006, s. 165). Å tilnærme seg barnet og dets opplevelsesverden vil derfor på lang sikt være mye mer positivt enn å irettesette dem og korrigere atferden og utageringen deres. I oppgaven har vi også fokusert mye på holdninger, hvor vi legger vekten på holdningene til personalet. Dette valget tok vi ettersom holdninger har stor betydning for hvilken tilnærming de voksne har til barn, som igjen påvirker hvordan barnet ser på seg selv (Madland, 2013, s. 45).

Ettersom utagerende barn kan ha vanskelig med å følge regler og akseptere voksen autoritet, blir de ofte sett på som en utfordring av voksne (Vedeler, 2007, s. 107). For at barn med

utagerende atferd skal bli møtt med anerkjennelse fremfor å bli sett på som “vanskelige”, blir det viktig at personalet har mye kunnskap om hva utagerende atferd innebærer og om holdninger, for at de selv skal kunne endre holdningene sine blant annet for å se hvordan dette kan påvirke barna både i positiv og negativ retning. Det blir da viktig at hele personalet har en forståelse for at utagering kan være en måte for barn og kommunisere på om noe blir for vanskelig å uttrykke verbalt, og at de voksne arbeider for å hjelpe barna fremfor å korrigere den utagerende atferden (Kinge, 2015, s. 15). Vi ser også at det er viktig å stille seg kritisk til det arbeidet vi gjør i barnehagen, slik at vi reflekterer og setter spørsmål ved praksisen vi utfører. Stiller vi ikke spørsmål til dette vil vi ikke kunne utvikle oss som en organisasjon.

Sosialt samspill er noe som kan bli en utfordring for noen barn med utagerende atferd, ettersom de på grunn av atferden sin kan bli beskyldt av andre for å ødelegge leken (Vedeler, 2007, s. 107-108). Andre barn kan også bli skremt om et barn reagerer med vold og sinne, som igjen kan gjøre barn med utagerende atferd til mindre populære lekekamerater. Vi har i oppgaven vår fokusert på voksenrollen i leken, gjennom at de voksne kan hjelpe og støtte disse barna ved å være tilstede i leken. I funnene våre kommer det frem at informantene har flere måter å gjøre dette på, og at de ser positive effekter av å både legge til rette for lek og selv være tett på leken. Lek er god sosial trening for barn, hvor de tilegner seg sosiale normer og regler, og derfor er det viktig at de voksne legger til rette for og støtter barn i lek om de selv har utfordringer med det (Broström, 2000, s. 19).

Gjennom å arbeide med bacheloroppgaven vår har vi tilegnet oss ny kunnskap om barn med utagerende atferd, som vi kan få bruk for senere i arbeidslivet. Vi har også fått øvd oss på det å være intervjuere, og ny kunnskap om flere ulike metoder innenfor datainnsamling som vi kan få bruk for i utviklingsarbeid og forskningsprosjekter i barnehagen. Vi synes det har vært utrolig spennende og lærerikt å arbeide med denne oppgaven, ettersom vi har hatt muligheten til å gå i dybden på temaet. Dette er et tema som vi anser som veldig relevant i barnehagen og viktig å ha kunnskaper om, for å skape en best mulig barnehagehverdag for barn med utagerende atferd.

6.0 Litteraturliste

Askland, L., & Sataøen, S, O. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Bae, B. (1996) *Det interessante i det alminnelige: en artikkelsamling*. Oslo: Pedagogisk forum

Barneha geloven, LOV-2005-06-17-64. (2016). Hentet fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Broström, S. (2000) *Sosial kompetanse og samvær - vi er venner ikke sant?* Oslo: Kommuneforlaget AS

Dalen, M. (2011) *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming (2.utg)*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving (5.utg.)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Drugli, M. B. (2005). *Å bygge bro mellom hjem og barnehage*. Arneberg, P (Red.), Juell, E (Red.) & Mørk, O (Red.) *Samtalen i barnehagen*. Cappelen Damm

Drugli, M. B. (2008). *Barn som vekker bekymring (2.utg.)*. Oslo: Cappelen Damm.

Fanderm, H., Fuglestad, O. L., Løge, I. K., Roland, P. & Westergård, E. (2013) *Barn i utfordringer: systemtenking og tidlig innsats i pedagogisk arbeid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Haugen, R. (Red.) (2008). *Barn og unges læringsmiljø: 3: Med vekt på sosiale og emosjonelle vansker*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Jacobsen, D. I. (2013). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene (2.utg)*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Kinge, E. (2015). *Utfordrende atferd i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Madland, A. (2013) *Betydningen av hele meg: om handlinger, holdninger og verdier hos de voksne i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Nordahl, T., Sørli, M. A., Manger, T. & Tveit, A. (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge. Teoretiske og praktiske tilnærminger*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ogden, T. (2015) *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS.

Pape, K. (2006) *Se hva jeg kan `a! - Barnehagen som læringsarena. (2utg)*. Oslo: Kommuneforlaget AS

Shibbye, A. L. L., & Løvlie, E. (2017) *Du og barnet: om å skape gode relasjoner med barn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Skogen, E (Red.), Haugen, R., Lundestad, M. & Slåtten, M. V. (2013) *Å være leder i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Vedeler, L. (2007). *Sosial mestring i barnegrupper*. Oslo: Universitetsforlaget

Wolf, K. (2014) *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget

Øiestad, G. (2011). *Selvfølelsen hos barn og unge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bok-mal2017.pdf>

Vedlegg 1:

Intervjuguide

Innledning:

Det vi ønsker å finne ut av i dette intervjuet er hvordan dere arbeider med barn med utagerende atferd.

- Hva er din stilling i barnehagen?
- Hvilken arbeidserfaring har du innenfor barnehage?
- Hvilke erfaringer har du med utagerende barn i barnehagen?

Hoveddel:

- Hva legger du i begrepet utagerende atferd?
- Hva legger du i begrepet mestring?
  - Hvordan legger du til rette for at barn med utagerende atferd opplever mestring?
  - Opplever du at barn med utagerende atferd har negativ selvoppfatning? I så fall, hvordan arbeider du for at de skal ha en positiv selvoppfatning?
- Hvordan jobber dere med sosialt samspill mellom barn?
  - Hvordan føler du at barn med utagerende atferd mestrer leker med andre?
  - Hvordan legger dere til rette for at barn med utagerende atferd kommer inn i lek?
  - Opplever du at de har faste lekekamerater?
- Har dere fokus på holdningene personalet har rundt barn med utagerende atferd?
  - Hvordan møter du barn når de utagerer?
  - Hvilke betydninger føler du dette har for barnet?
  - Er du opptatt av å veilede personalet ift. holdninger?

Avslutning:

- Er det noe mer du vil tilføye?
- Spørsmål og tanker?

Vedlegg 2:

Samtykkeskjema

Vi er 3.års barnehagelærer stunder ved HVL Stord, og holder på med bacheloroppgave. Tema for vår oppgave er barn med utagerende atferd og hvordan barnehagelærere arbeider med å legge til rette for sosialt samspill hos disse barna. Vi har valgt å ta i bruk kvalitativ metode og intervju til denne oppgaven, og ønsker derfor å komme i kontakt med informanter. Vi har valgt å fokusere på barn i aldersgruppen 3 - 6 år, og ønsker derfor å intervjuer barnehagelærere som jobber på stor avdeling.

Du vil bli anonymisert og informasjonen vil ikke kunne føres tilbake til deg eller til barnehagen.

Din deltakelse er frivillig og du kan trekke deg når som helst uten å oppgi grunn for dette. Dersom du trekker deg vil alle dataene du har gitt bli slettet umiddelbart. Vi ønsker å benytte lydopptaker under intervjuet for å få med all informasjon, etter at vi har transkribert intervjuet vil lydopptaket slettes. Bacheloroppgaven vår blir levert inn 11/01/2019, og da vil intervjuet også bli slettet og makulert.

Lurer du på noe, eller har du spørsmål om oppgaven vår, kan du kontakte oss på:

Mail: ingrid.h.m@hotmail.com , Tlf: 41587541

Mail: malin_lie_ulvik@hotmail.com , Tlf: 41274979

Vår veileder under denne oppgaven er:

Marit Frimannslund

Mail: marit.frimannslund@hvl.no Tlf: 53491437

Mvh Ingrid H. Mikkeslen og Malin L. Ulvik

Samtykkeerklæring:

Jeg har lest og forstått informasjonen over og gir samtykke til å delta i intervjuet:

Sted og dato

Deltakerens signatur